

Παντελής Γεωργογιάννης
Επιμέλεια

**Νέο Εκπαιδευτικό Υλικό του ΥΠΕΠΘ -
Αξιολόγηση και Διοίκηση
Α΄/βάθμιας και Β΄/βάθμιας
Εκπαίδευσης**

Διεθνές Συνέδριο
Άρτα, 14-16 Μαρτίου 2008

Τόμος II

Πάτρα 2008

Όλα τα αντίγραφα υπογράφονται από τον κάτοχο του copyright.

Copyright ©: Παντελής Γεωργιάννης

Διεύθυνση: Οδός Αρχιμήδους, Κτίριο 7
Πάτρα, 26110
Τηλ: +30 2610 969715 / 969615
Fax: +30 2610 996252 / 431326
<http://www.kedek.gr>
E-mail: gpant@otenet.gr.

Τίτλος : Νέο Εκπαιδευτικό Υλικό του ΥΠΕΠΘ - Αξιολόγηση και Διοίκηση
Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης

Εκτύπωση: TYPOCENTER, Νεκτάριος Σαραντίδης,
Κανάρη 28, Πάτρα.
Τηλ./Fax: +30-2610-341635

ISBN: 978-960-8206-39-7
SET: 978-960-8206-37-3

σ.σ. 747, σχήμα 17,5 X 25 εκ.

Απαγορεύεται η μερική ή ολική αναδημοσίευση του έργου αυτού, καθώς και η αναπαραγωγή του με οποιοδήποτε άλλο μέσο, χωρίς σχετική άδεια του κατόχου του Copyright.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος:

Γεωργογιάννης Παντελής, Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών

Μέλη:

Αθανασίου Λεωνίδας, Καθηγητής Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Χατζησαββίδης Σωφρόνης, Καθηγητής Π.Τ.Ν., Α.Π.Θ.
Βεργίδης Δημήτριος, Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών
Γκόβαρης Χρήστος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Αθανασούλα-Ρέππα Αναστασία, Επίκουρη Καθηγήτρια, Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.
Καμαριανός Ιωάννης, Λέκτορας Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών
Παλαιολόγου Νεκταρία, Λέκτορας Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Μπάρος Βασίλειος, Λέκτορας Π.Τ.Δ.Ε., Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος:

Παντελής Γεωργογιάννης, Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών

Αντιπρόεδρος:

Καμαριανός Ιωάννης, Λέκτορας Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών

Γραμματεία:

Κυπριανού Δέσποινα, Εκπαιδευτικός, Υποψήφια διδάκτωρ Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Πατρών
Ειρήνη Μελιτζάνη, Πτυχιούχος Τμήματος Τουριστικών Επιχειρήσεων, Συνεργάτης ΚΕ.Δ.ΕΚ., Πανεπιστήμιο Πατρών

Ταμίας:

Λάγιος Βασίλης, Εκπαιδευτικός, Μεταπτυχιακός Φοιτητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Πατρών Συνεργάτης ΚΕ.Δ.ΕΚ

Μέλη:

Παπααναγιώτου Νικόλαος, Υπεύθυνος Πληροφορικής ΚΕ.ΔΕ.Κ, Πανεπιστήμιο Πατρών
Γεώργιος Χρήστος, Εκπαιδευτικός, Αντιπρόεδρος Συλλόγου Δασκάλων & Νηπιαγωγών Ν. Αρτας
Τάτσης Δημήτριος, Εκπαιδευτικός Δ.Ε, Πρόεδρος Νομαρχιακού Τμήματος ΑΔΕΔΥ
Νικολόπουλος Τρύφων, Φιλολόγος – Ειδικός Παιδαγωγός
Πανέτα Ευστρατία, Εκπαιδευτικός, Συνεργάτης ΚΕ.Δ.ΕΚ., Πανεπιστήμιο Πατρών
Μάρη Παρασκευή, Εκπαιδευτικός
Βλάχου Αναστασία, Εκπαιδευτικός
Ευαγγέλου Μαρία, Εκπαιδευτικός
Λυκίδη Σταυρούλα – Φωτεινή, Φιλολόγος, Συνεργάτης ΚΕ.Δ.ΕΚ., Πανεπιστήμιο

Πατρών
Μανιώτης Περικλής, Φοιτητής Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών
Τζίφρα Κλεοπάτρα, Φοιτήτρια Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών

Το νέο βιβλίο της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας της Α΄ Γυμνασίου - Καινοτομίες και προβληματισμοί

Βέτατος Ελευθέριος

Περίληψη

Το νέο βιβλίο της Α΄ Γυμνασίου «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα» εισήχθη στα σχολεία το Σεπτέμβριο του 2006. Είναι οργανωμένο σε 18 ενότητες με τρία μέρη η κάθε μια. Σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι η Νέα Ελληνική γλώσσα αποτελεί συνέχεια της Αρχαίας. Το εγχειρίδιο παρουσιάζει αρκετές διαφορές σε σύγκριση με το προηγούμενο, ενώ η επιλογή των κειμένων (πολλά από αυτά διασκευασμένα) βασίστηκε κυρίως στην ελκυστικότητα και στη δυνατότητα που προσφέρουν αυτά για διαθεματικές προσεγγίσεις. Το νέο βιβλίο είναι σαφώς καλύτερο και πιο βελτιωμένο από το προηγούμενο, παρατηρούνται όμως και σε αυτό δυσκολίες.

Summary

The new book of the 1st class of high school "The Ancient Greek Language" was introduced in schools in September 2006. It is organized in 18 units with three parts each one. The aim of the teaching of the course is that the students realize that the New Greek language is the continuation of the Ancient Greek. The book also presents enough differences in comparison to the previous one, while the choice of the texts (many of them adapting) was based mainly on the attractiveness and the possibility they offer which can be used for interthematic approach. The new book is better and more improved than the previous one, however, many difficulties can be observed.

1. Εισαγωγή

Αναμφισβήτητα οι όποιες αλλαγές στο εκπαιδευτικό μας σύστημα δεν είναι πάντα ευπρόσδεκτες από την εκπαιδευτική κοινότητα, αν και θεωρούνται επιβεβλημένες. Δεν είναι ευπρόσδεκτες, διότι δημιουργούν αναστάτωση και αμηχανία, αλλάζουν δεδομένες αντιλήψεις και πάγιες διδακτικές πρακτικές. Είναι επιβεβλημένες, ωστόσο, διότι όλα εξελίσσονται με ταχύτατο ρυθμό στις μέρες μας, όχι μόνο η τεχνολογία και η επιστήμη, αλλά και κάθε μορφή τέχνης, η γλώσσα, η δομή της κοινωνίας μας. Όλες αυτές οι αλλαγές «οφείλουν» να διατρέχουν ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα και ένα κομμάτι αυτού του συστήματος, μικρό, αλλά θεμελιώδες είναι τα βιβλία μέσα από τα οποία παρέχονται οι γνώσεις και οι πληροφορίες.

Ο προβληματισμός σχετικά με τη θέση που μπορεί ή πρέπει ή είναι χρήσιμο να έχει η Αρχαία μας Γλώσσα και Γραμματεία στα σύγχρονα εκπαιδευτικά προγράμματα δεν έχει μόνο μακρά ιστορία, αλλά και παρόν. Και ετέθη εκ νέου στο πλαίσιο μιας γενικότερης αναθεώρησης των διδακτικών πακέτων όλων σχεδόν των μαθημάτων στο Γυμνάσιο. Έτσι, από το Σεπτέμβριο του 2006 «δοκιμάζονται» στην τάξη από διδάσκοντες και διδασκόμενους νέα εγχειρίδια για τη διδασκαλία του γνωστικού αυτού αντικειμένου.

Τα Αρχαία Ελληνικά Κείμενα, τόσο ως πηγή γενικότερης πνευματικής καλλιέργειας, όσο και ως μήθημα στα σχολεία μέσης εκπαίδευσης, δέχονται αμφισβήτηση

που δεν έχουμε το δικαίωμα να προσποιούμαστε ότι δεν τη βλέπουμε. Το γεγονός ότι τα «Αρχαία Ελληνικά» εξακολουθούν να είναι από τα σημαντικότερα μαθήματα στο Γυμνάσιο (αν πάρουμε ως κριτήριο τον αριθμό ωρών που τους διατίθεται και τη βαρύτητα τους για την προαγωγή των μαθητών) δεν πρέπει να μας παραλανήσει. Αντίθετα η συνειδητοποίηση και η ψύχραιμη αντιμετώπιση της πραγματικότητας αυτής είναι η απαραίτητη προϋπόθεση για να ξαναδώσουμε στο μάθημά τον ευεργετικό ρόλο μέσα στη γενικότερη παιδευτική προσπάθεια που πρέπει να συντελείται στο σύγχρονο σχολείο. Ως εκ τούτου, είναι ευπρόσδεκτη κάθε προσπάθεια για πιο άμεση σύνδεση της γνώσης των Αρχαίων Ελληνικών με τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα, κάτι βέβαια για το οποίο απαιτείται αναθεώρηση των μεθόδων διδασκαλίας.

Όσον αφορά τώρα στην παράμετρο διδασκων του μαθήματος, θα πρέπει να παραδεχθούμε ότι το καινούριο, το ελκυστικό, αυτό που βρίσκεται στο άμεσο ενδιαφέρον του μαθητή είναι μερικές φορές «δύσκολο» για το διδάσκοντα. Γι' αυτό απαιτείται μεγάλη προετοιμασία του εκπαιδευτικού προσωπικού, προκειμένου να υιοθετηθεί κάποια αλλαγή, αλλά και συνεχής στήριξη του στο δύσκολο έργο της διδασκαλίας. Παράλληλα ο εκπαιδευτικός πριν εισέλθει στη σχολική αίθουσα, πρέπει να βεβαιωθεί ότι τουλάχιστο η πίστη η δική του στη μορφωτική αξία του μαθήματος είναι έλλογη και παραμένει ακλόνητη, αναζητώντας τον προσφορότερο τρόπο με τον οποίο θα προσπαθήσει να φέρει τις νέες ελληνικές γενιές σε επικοινωνία με την πνευματική κληρονομιά των προγόνων τους.

2. Κριτήρια επιλογής

Από τα νέα διδακτικά εγχειρίδια της «Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας» επιλέξαμε για τις επισημάνσεις μας την «*Αρχαία Ελληνική Γλώσσα*» της Α' Γυμνασίου. Κριτήρια της επιλογής αυτής είναι:

- α. Ενδεικτικά να αναφερθούμε σε ένα εγχειρίδιο που αφορά τη διδασκαλία της *Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας* από το πρωτότυπο.
- β. Να δούμε πώς διατυπώνονται οι γενικοί σκοποί και στόχοι διδασκαλίας του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών.
- γ. Να επιχειρήσουμε μια σύγκριση μεταξύ νέων και παλιών διδακτικών πακέτων.
- δ. Να διατυπώσουμε σκέψεις σχετικά με την πραγμάτωση σκοπών και στόχων.

Εκ προοιμίου αναφέρουμε ότι η ματιά μας είναι αυτή του εκπαιδευτικού που για πρώτη φορά παίρνει στα χέρια του ένα διδακτικό εγχειρίδιο, το οποίο προφανώς συνιστά πρόκληση, ιδιαίτερα όταν τον φέρνει αντιμέτωπο με αλλαγές, που στοχεύουν στην πραγμάτωση πιο ελπιητικών εκπαιδευτικών σκοπών. Για το λόγο αυτό οι όποιες σκέψεις ή επισημάνσεις θα διατυπωθούν εδώ ενέχουν τον κίνδυνο να ελεγχθούν ως επιφανειακές και ανεπαρκείς, μετά τη διδασκαλία του μαθήματος στην τάξη, την πιο νηφάλια και συστηματική αντιμετώπιση των εγχειριδίων. Πέραν τούτου οι παρατηρήσεις μας έγιναν με συναίσθηση των δυσκολιών που έχει το εγχείρημα του να διατυπώσει κανείς ολοκληρωμένη σε εγχειρίδιο πρόταση για τη διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας.

3. Παλιό και Νέο Εγχειρίδιο (Ομοιότητες και διαφορές)

Αλλά ας δούμε τι υπήρχε και τι υπάρχει σχετικά με τα Αρχαία Ελληνικά στο

Γυμνάσιο:

Σύμφωνα με το ωρολόγιο πρόγραμμα που ίσχυε πριν λίγα χρόνια για τη διδασκαλία της *Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας* από το πρωτότυπο, υπήρχε ένα εγχειρίδιο οργανωμένο σε 18 διδακτικές ενότητες οι οποίες με εξαίρεση τις δύο εισαγωγικές και τις ανακεφαλαιωτικές, είχε σταθερή την ακόλουθη δομή :

- Α' Κείμενο, με εισαγωγικό σημείωμα, κατάλληλα ερμηνεύματα και ερωτήματα για την κατανόησή του
- Β' Λεξιλογικά-Σημασιολογικά στοιχεία, με αντίστοιχες ασκήσεις
- Γ' Γραμματικά / Συντακτικά στοιχεία, με κατάλληλες ασκήσεις
- Δ' Κείμενο για σύντομη άσκηση άμεσης κατανόησης με μικρή γλωσσική και ερμηνευτική βοήθεια.

Το νέο εγχειρίδιο της *Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας* για διδασκαλία του μαθήματος από το πρωτότυπο παρουσιάζει σημαντικές διαφορές σε σχέση με το προηγούμενο, πρώτιστα όσον αφορά τον προσδιορισμό του σκοπού του μαθήματος.

Ως πρώτη γενική παρατήρηση για το νέο διδακτικό εγχειρίδιο αναφέρουμε ότι είναι μεγαλύτερο στο μέγεθος, πιο εύρηστο, περισσότερο καλαίσθητο, με πλουσιότερο πολιτιστικό και εικαστικό υλικό. Ως προς το σκοπό στο παλαιότερο εγχειρίδιο προτάσσεται η μελέτη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας ως φορέα της πνευματικής δημιουργίας των αρχαίων Ελλήνων, η συνειδητοποίηση εκ μέρους των μαθητών της συνέχειας της Ελληνικής Γλώσσας και του εθνικού βίου και, επομένως, η ενίσχυση της αυτογνωσίας και των ιδιαιτεροτήτων της πολιτιστικής μας ταυτότητας. Ο σκοπός αυτός διατηρείται και στο καινούριο, αλλά προτάσσεται η απόκτηση γενικής παιδείας σε μια κοινωνία που το πνεύμα της εποχής και οι σύγχρονες ανάγκες ευνοούν την εξειδίκευση. Κάτω από αυτό το πρίσμα, η εκπαίδευση πρέπει να αποβλέπει στη διάπλαση ανθρώπων σκεπτόμενων, καλλιεργημένων και δημιουργικών με σφαιρική γνώση βασικών αρχών και στοιχείων των ανθρωπιστικών και θετικών επιστημών. Επιπλέον το μορφωτικό αγαθό που προσφέρει το σχολείο επιβέλλεται να εξασφαλίζει ολόπλευρη και ισόρροπη ανάπτυξη του ανθρώπου που ζει το παρόν και οραματίζεται και συνδιαμορφώνει το μέλλον ως ελεύθερος και δημοκρατικός πολίτης της χώρας του, αλλά και της Ενωμένης Ευρώπης. Αλλωστε το μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών μπορεί και - οφείλει - να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση πολιτών με αίσθηση αυτοσυνειδησίας, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ακολουθεί τέλος ένας πιο εξειδικευμένος σκοπός που αναφέρεται στην αξιοποίηση των εναυσμάτων της *Αρχαίας Ελληνικής Γραμματικής* για προεκτάσεις και αναλογίες σε κάθε τομέα του επιστητού της σύγχρονης εποχής αλλά και στη διασύνδεση του μαθήματος με άλλα μαθήματα (διαθεματική προσέγγιση) : ιστορία, νεοελληνική γλώσσα, κοινωνική και πολιτική αγωγή τεχνολογία κ.ά.

Επιπλέον το νέο βιβλίο της Α' Γυμνασίου διαφοροποιείται σε αρκετά σημεία από το μέχρι πρότινος χρησιμοποιούμενο εγχειρίδιο ως προς το περιεχόμενο και τη μεθοδολογία των 18 ενότητων τους. Η διαφοροποίηση έγκειται :

- α) στην επιλογή απλών πεποιημένων και διασκευασμένων κειμένων αλλά και πρωτοτύπων
- β) στην εισαγωγή της συστηματικής διδασκαλίας του ετυμολογικού
- γ) στην αντικατάσταση του Δ' μέρους κάθε ενότητας του παλαιού βιβλίου με Επίμετρο που περιλαμβάνει παράλληλα κείμενα για διαθεματική προσέγγιση
- δ) στην προσθήκη διαγραμματικών εποπτικών πινάκων της θεωρίας του Ετυμολογικού,

- της Γραμματικής και του Συντακτικού και
- ε) στην εισαγωγή της διαθεματικής προσέγγισης του διδακτικού υλικού που στηρίζεται σε ποικίλα γλωσσικά και ερμηνευτικά σχόλια και υποβοηθείται με κατάλληλες ερωτήσεις και κρίσεις.

4. Παράγοντες που καθόρισαν την επιλογή των κειμένων

Η επιλογή των κειμένων βασίστηκε στην ελκυστικότητα και ταυτόχρονα στην αποτελεσματικότητα, με στόχο να αγαπήσουν οι μαθητές το μάθημα και να αποκτήσουν τις γνώσεις που θα τους επιτρέψουν να κατανοήσουν τις ρίζες της γλώσσας που μιλούν. Η επιλογή των κειμένων βασίστηκε ακόμη στις δυνατότητες που προσφέρουν πολλά από αυτά για διαθεματικές προσεγγίσεις. Έγινε προσπάθεια να επιλεγούν κείμενα που συνδέονται με τη σύγχρονη πραγματικότητα, με θέματα που αφορούν την καθημερινή ζωή και ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα των μαθητών. Έμφαση δόθηκε ακόμη στις έννοιες της αλληλεπίδρασης, της επικοινωνίας, της μεταβολής, της ομοιότητας - διαφοράς και του πολιτισμού. Επίσης οι αφορμές που δίνει ένα κείμενο για δημιουργικές δραστηριότητες αποτέλεσε βασικό κριτήριο επιλογής. Σε αρκετές ενότητες προτείνονται δημιουργικές δραστηριότητες τις οποίες μπορούν οι διδάσκοντες αν υπάρχει χρόνος, να αναθέτουν στους μαθητές, ώστε να αποκτούν αυτοί βιωματική σχέση με το κείμενο. Τέλος, ακολουθήθηκε η οδηγία των προδιαγραφών συγγραφής που προβλέπει αφορμή από το κείμενο για τη διδασκαλία της γραμματικής, της σύνταξης και του ετυμολογικού. Ωστόσο, η συγγραφική ομάδα δεν αντιμετώπισε αυτή την προδιαγραφή ως αυτοσκοπό. Έτσι, θεωρήθηκαν αρκετές δύο ή τρεις αφορμές από το κείμενο και συμπληρωματικά παρέχονται παραδείγματα εκτός κειμένου για εμπέδωση του εξεταζόμενου κάθε φορά φαινομένου.

5. Η δόμηση της ύλης

Η ύλη δομείται και πάλι σε 18 ενότητες που περιλαμβάνουν τρία μέρη. Τα παράλληλα κείμενα, που προορίζονται για συγκριτική ανάγνωση, βρίσκονται σε Επίμετρο στο τέλος και δεν είναι ενταγμένα σε κάθε ενότητα, όπως στο παλαιότερο εγχειρίδιο.

5.1. Α' Μέρος (κείμενο)

Στο πρώτο μέρος η προσέγγιση των κειμένων κάθε ενότητας και των παράλληλων κειμένων γίνεται με βάση την κειμενοκεντρική μέθοδο. Σκοπός είναι να κατανοήσει ο μαθητής το περιεχόμενο του κειμένου με τη βοήθεια του εισαγωγικού σημειώματος, των γλωσσικών και ερμηνευτικών σχολίων και την καθοδήγηση του διδάσκοντος. Τα ερμηνευτικά σχόλια δεν αποσκοπούν στην ερμηνεία του κειμένου, αλλά βοηθούν στην κατανόησή του. Ο διαρκής συσχετισμός άλλωστε του παλαιού με το νέο, ως βασική μεθοδολογική κατεύθυνση, αποβλέπει στη συνειδητοποίηση των κοινών δομικών στοιχείων Αρχαίας και Νέας Ελληνικής, αλλά και των διαφορών τους καθώς και στην επισήμανση της εξέλιξης και της συνέχειας της γλώσσας.

Η διαθεματική προσέγγιση των κειμένων, η οποία θα γίνεται με βάση τις ερωτήσεις-δραστηριότητες που περιέχονται στο τέλος των κειμένων του Α' μέρους

της ενότητας και στα παράλληλα κείμενα, αλλά και με βάση το υλικό που παρατίθεται στο βιβλίο του καθηγητή και τις ερωτήσεις του ίδιου του διδάσκοντος, αποσκοπεί στην εξοικείωση του μαθητή με έναν διαφορετικό τρόπο σκέψης και στάσης απέναντι σε πράγματα: να μάθει δηλαδή να σκέπτεται συνδυαστικά, να απλώνει τη σκέψη του και σε άλλους χώρους, να συνθέτει, να κρίνει, να συγκρίνει, να αξιολογεί και να θέτει σε κίνηση τη δημιουργική του φαντασία. Ωστόσο οι διαθεματικές δραστηριότητες δε θα γίνονται υποχρεωτικά σε κάθε ενότητα, αλλά ευκαιριακά και κατά τη κρίση του διδάσκοντος.

Βέβαια, η προσπάθεια για υπηρετήση των σκοπών και στόχων της διδασκαλίας επιβάλλει την επιλογή κειμένων όχι απλών και ακριβώς κατάλληλων για μια πρώτη γλωσσική επαφή, ιδιαίτερα αυτό ισχύει για το πρώτο κείμενο, που αναφέρεται στην εκπαίδευση των νέων στην αρχαία Αθήνα. Τη δυσκολία αυτή οι συγγραφείς προσπαθούν να την παρακάμψουν με διασκευές των κειμένων (στο βιβλίο του καθηγητή δίνεται και η μορφή του πρωτοτύπου), κατάλληλα σχόλια, αλλά και επιλογή κειμένων που να ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα των παιδιών (π.χ. το πρώτο αναφέρεται στην εκπαίδευση των νέων στην αρχαία Αθήνα).

Παρά ταύτα, διατηρούμε τις επιφυλάξεις μας σχετικά με το κατά πόσο οι μαθητές της Α' Γυμνασίου δε θα συναντήσουν σοβαρές δυσκολίες κατανόησης της συγκεκριμένης αυτής ύλης, καθώς κάποια κείμενα του βιβλίου θεωρούμε ότι είναι δύσκολα. Πρέπει εδώ να επισημάνουμε ότι οι μαθητές των τελευταίων γενιών που έρχονται από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο δεν έχουν ως παρακαταθήκη τη γνώση της καθαρεύουσας, ούτε τη γνώση του πολυτονικού, άρα ξεκινούν αντιμετωπίζοντας εξ' ορισμού μεγαλύτερες δυσκολίες. Το πρόβλημα επιτείνεται από το γεγονός ότι οι μαθητές από την πρώτη στιγμή καλούνται να μελετήσουν και να κατανοήσουν κείμενα κάποιου βαθμού δυσκολίας, κείμενα των οποίων αρκετές λέξεις τους είναι άγνωστες. Ορισμένα κείμενα μάλιστα του σχολικού εγχειριδίου μεταφράζονται ολόκληρα στα γλωσσικά σχόλια που δίνονται στο τέλος. Αυτό αφενός μας δείχνει ότι τα κείμενα είναι δύσκολα και πάνω από το επίπεδο που μπορούν οι μαθητές να κατανοήσουν και αφετέρου μας επιτρέπει να διαπιστώσουμε ότι ο μαθητής δεν κερδίζει τίποτα αναφορικά με τη γλωσσική διδασκαλία, αφού το σύνολο σχεδόν του λεξιλογίου του είναι άγνωστο και βρίσκει έτοιμη στο βιβλίο την εξήγηση φράσεων χωρίς να είναι σε θέση να αναγνωρίζει τις λέξεις ή τις έννοιες. Ένα άλλο πρόβλημα επίσης είναι ότι δεν υπάρχει κάποια τάξη ή λογική σειρά στην επιλογή των κειμένων. Από την πρώτη τάξη τα παιδιά έρχονται σε επαφή αδιακρίτως με κείμενα διαφορετικής εποχής και διαφορετικού γλωσσικού επιπέδου, ενώ διδάσκονται και κείμενα διαφορετικών διαλέκτων της Αρχαίας Ελληνικής. Μεταπηδούν από ένα κείμενο του Ξενοφάντα και του Πλάτωνα σε ένα κείμενο του Διόδωρου του Σικελιώτη και από κει σε ένα κείμενο του Μεγάλου Βασιλείου, για να γνωρίσουν και τη διάλεκτο που χρησιμοποιούν οι Πατέρες της Εκκλησίας. Το μόνο που δεν επιτυγχάνει αυτός ο τρόπος διδασκαλίας είναι να εξοικειώσει τους μαθητές με παλαιότερες μορφές της γλώσσας. Αντίθετα τους προκαλεί σύγχυση και τους κάνει να αντιπαθήσουν τα Αρχαία Ελληνικά.

5.2. Β' Μέρος (Λεξιλογικός Πίνακας-Ετυμολογικά)

Στο πρώτο σκέλος του δεύτερου μέρους υπάρχει Λεξιλογικός Πίνακας, στον οποίο με αφετηρία μια βασική λέξη του κειμένου, δίνονται σε τρεις στήλες λέξεις ομόρριζες (απλές και σύνθετες) της Αρχαίας και Νέας ελληνικής. Στην πρώτη στήλη καταχωρίζονται

λέξεις που απαντούν μόνο στην Αρχαία Ελληνική, στη δεύτερη λέξεις κοινές Αρχαίας και Νέας Ελληνικής και στη τρίτη λέξεις μόνο της Νέας Ελληνικής. Η αξιοποίηση των λέξεων αυτών, μέσα από προτάσεις ή φράσεις, βοηθάει το μαθητή να γνωρίσει το λεξιλογικό πλούτο της γλώσσας μας, Αρχαίας και Νέας και να συνειδητοποιήσει τη διαχρονικότητά της.

Οι λεξιλογικοί πίνακες παρουσιάζουν πραγματικό ενδιαφέρον. Οι λέξεις αφόρμησης, με βάση τις οποίες δίνονται τα ομόρριζα, είναι οικείες ακουστικά στους μαθητές ή πολύ κοντά στη Νέα Ελληνική, ενώ υπερτερούν τα ουσιαστικά. Πρόκειται για πίνακες περισσότερο κατατοπιστικούς και λειτουργικούς από εκείνους του παλιού εγχειριδίου, που, με τη διάταξη και το περιεχόμενό τους, σαφέστερα αναδεικνύουν τη σχέση Αρχαίας με Νέα Γλώσσα και τη γλωσσική εξέλιξη.

Το δεύτερο σκέλος του δεύτερου μέρους αναφέρεται στην ετυμολογία και περιλαμβάνει την παραγωγή των λέξεων. Με τη διδασκαλία της ετυμολογίας επιδιώκεται να αναπτύξει ο μαθητής την ικανότητα να σχηματίζει λέξεις παράγωγες και ομόρριζες (από λέξεις του κειμένου) ή να μπορεί να αναγνωρίζει τι δηλώνει μια λέξη με βάση την παραγωγική της κατάληξη.

5.3. Γ' Μέρος (Γραμματική - Σύνταξη)

Το τρίτο μέρος του βιβλίου περιλαμβάνει συστηματική διδασκαλία βασικών στοιχείων της γραμματικής και του συντακτικού, βάσει χαρακτηριστικών παραδειγμάτων, συνδεδεμένη από εποπτικά διαγράμματα και πίνακες. Πολύ χρήσιμος κρίνεται ο συσχετισμός με τα αντίστοιχα φαινόμενα της Νέας Ελληνικής, όπου αυτό είναι δυνατό. Επίσης περιλαμβάνει ποικίλες ασκήσεις, κυρίως αντικειμενικού τύπου (πολλαπλής επιλογής, μετασχηματιστικές, συμπλήρωσης κενών, αντιστοίχισης κ.ά.), για την κατανόηση και εμπέδωση των διδασκόμενων γλωσσικών στοιχείων. Εδώ έχουμε να επισημάνουμε ότι πολλές ασκήσεις (κυρίως αυτές της συμπλήρωσης κενών) δεν είναι προσαρμοσμένες στις γραμματικές γνώσεις των μαθητών, με αποτέλεσμα να τους δυσκολεύουν και να προκαλούν τη δυσανασχέτησή τους.

6. Βιβλιογραφία και υποστηρικτικό υλικό

Η βιβλιογραφία στο τέλος του βιβλίου του καθηγητή είναι αρκετά κατατοπιστική, ενώ μας εξέπληξε ευχάριστα η δικτυογραφία με ηλεκτρονικές διευθύνσεις, που περιλαμβάνει επίσης τόπους μουσείων και εικονικών περιηγήσεων. Επιπροσθέτως προσφέρονται και τίτλοι εκπαιδευτικού λογισμικού. Η αξιοποίηση, όμως, του υλικού αυτού προϋποθέτει γνώση χρήσης Η/Υ από το σύνολο του εκπαιδευτικού προσωπικού, που δεν υπάρχει, και περισσότερο του ενός εργαστήρια Η/Υ στα σχολεία, που επίσης δεν υπάρχουν. Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι οι φιλόλογοι, ιδίως οι παλαιότεροι, αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό την έντονα προβαλλόμενη αναγκαιότητα των πολυμέσων στο σχολείο. Πιστεύουμε ότι μπροστά στις ραγδαίες αλλαγές που επέφεραν οι Η/Υ στη ζωή μας οι φιλόλογοι πρέπει να επιλέξουμε τη μέση οδό. Να τους αντιμετωπίσουμε ως χρήσιμους συμμάχους κι όχι ως άτεγκτα αφεντικά. Να αναγνωρίσουμε όμως ασυζητητί την έλξη και την γοητεία που ασκεί, ιδιαίτερα στα παιδιά, η εικόνα κι ας μην είμαστε πεισμώνως «εικονομάχοι».

Τέλος, θα αναφερθούμε σε δύο χαρακτηριστικές λεπτομέρειες του βιβλίου του μαθητή, ενδεικτικές του τρόπου και του υποστηρικτικού υλικού με τα οποία οι συγγραφείς προσπάθησαν να κάνουν ελκυστικό το μάθημα στους μαθητές και να πραγματοποιούν τους διδακτικούς σκοπούς και στόχους τους.

Στην πρώτη ενότητα με τίτλο *Το ταξίδι των λέξεων στο χρόνο...* υπάρχει μικρό απόσπασμα ομιλίας του Ξ. Ζολώτα στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (σελ. 9) στα αγγλικά! Στο βιβλίο του καθηγητή (σελ. 24) υπάρχει ολόκληρο το κείμενο και προτείνεται στο διδάσκοντα να το δώσει στους μαθητές. Με την πρώτη κιόλας ανάγνωση του κειμένου αυτού φαίνεται ότι η Αρχαία Ελληνική Γλώσσα πρόσφερε πληθώρα λέξεων ή ριζών λέξεων στην αγγλική και κατ' επέκταση σε όλες τις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες. Η επισήμανση αυτή και μόνο συνιστά κίνητρο για τους μαθητές να «σκύψουν» στα Αρχαία Ελληνικά με θετική διάθεση και ενδιαφέρον.

Στην 4η ενότητα του βιβλίου, που έχει ως κείμενο απόσπασμα από την *Αληθή Ιστορία* του Λουκιανού (σελ. 28-29), ειδικότερα στις προτεινόμενες διαθεματικές εργασίες, υπάρχει μεταξύ άλλων και ερώτηση που ζητά από τους μαθητές να συγκρίνουν τους φανταστικούς ήρωες του Λουκιανού με τους αγαπημένους τους χαρακτήρες από τον κόσμο των κινουμένων σχεδίων ή της επιστημονικής φαντασίας. Πραγματικά πολλά μπορούν να ειπωθούν με αφορμή την ερώτηση αυτή και την κατάλληλη υποκίνηση του διδάσκοντα, να γίνουν δηλαδή επισημάνσεις σχετικά με το πώς η τεχνολογία έχει επιδράσει στον τρόπο παρουσίασης των ηρώων σε θεάματα που προορίζονται για παιδιά και με αφορμή αυτό να τονισθούν οι διαφορές ανάμεσα στο σήμερα και το χτες όσον αφορά τα μηνύματα που δέχονται οι νέοι.

7. Οι διδακτικές αρχές

Ως διδακτικές αρχές κατά το σχεδιασμό του μαθήματος προβάλλονται πρώτον η παρόθηση, δεύτερον η ενεργός συμμετοχή και η αυτόνομη μάθηση, με ατομικές ή ομαδικές εργασίες που ενθαρρύνουν και τη συνεργασία μεταξύ μαθητών, μαθητών και διδάσκοντα, και τρίτον η ολιστική (σφαιρική) προσέγγιση. Τονίζεται βέβαια και η ανάγκη ποικιλίας στη διδακτική πράξη, ώστε το μάθημα να είναι ελκυστικό.

8. Η αξιολόγηση των Μαθητών

Ενδιαφέρουσες είναι και οι επισημάνσεις που αφορούν στην αξιολόγηση των μαθητών, η οποία διακρίνεται σε τρία στάδια: α) Στην αρχική ή διαγνωστική αξιολόγηση, κατά την οποία βασικός στόχος είναι να διαπιστωθούν το επίπεδο επάρκειας του μαθητή και τα αίτια των ελλείψεων στις γνώσεις του, β) Στη διαμορφωτική ή σταδιακή αξιολόγηση, που στοχεύει στον έλεγχο της πορείας του μαθητή προς την επίτευξη συγκεκριμένων εκπαιδευτικών στόχων και γ) Στην τελική ή συνολική αξιολόγηση, που πρόκειται για ανακεφαλαιωτική αλλά και ανατροφοδοτική διαδικασία, προκειμένου να εκτιμηθεί ο βαθμός επίτευξης των διδακτικών και παιδαγωγικών στόχων.

Νομίζουμε ότι υπάρχει ανάγκη να συνειδητοποιήσει το σύνολο των διδασκόντων ιδιαίτερα το δεύτερο επίπεδο αξιολόγησης (διαμορφωτική-σταδιακή), γιατί η αδυναμία επίτευξης της προσδοκώμενης επίδοσης αποδίδεται κάποιες φορές στην ανεπάρκεια των μαθητών, σε δική τους αδυναμία ή έλλειψη ενδιαφέροντος να ανταποκριθούν

στις απαιτήσεις του μαθήματος και όχι ενδεχομένως σε ανάγκη επανασχεδιασμού της διδακτικής πράξης.

9. Προβληματισμοί

Θα επιχειρήσω, στο τέλος, να εκθέσω με συντομία ορισμένους προβληματισμούς που πιστεύω ότι δεν επιτρέπουν στο μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, όπως γίνεται τώρα, να είναι αρκετά αποδοτικό. Αρχικά σημαντικό πρόβλημα είναι η πληθώρα της ύλης που έχουν να διδαχθούν οι μαθητές κατά τα τρία χρόνια της γυμνασιακής τους εκπαίδευσης. Μέσα στα τρία αυτά χρόνια, εκτός του ότι έχουν να αντιμετωπίσουν ένα λεξιλόγιο άγνωστο και ιδιαίτερα δύσκολο, διδάσκονται ολόκληρη τη γραμματική και το συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής. Δεν προλαβαίνουν να αφομοιώσουν τη μία έννοια και τους βομβαρδίζουμε με μία άλλη εξίσου σημαντική και δύσκολη έννοια. Στο Λύκειο τα περισσότερα πράγματα θα θεωρούνται γνωστά και θα γίνονται απλώς επαναλήψεις ή συμπληρώσεις γραμματικής και συντακτικού. Οι φιλόλογοι καλούνται να πραγματοποιήσουν έναν ηράκλειο άθλο διδάσκοντας σε τρεις με τέσσερις διδακτικές ώρες μια ενότητα του βιβλίου, που περιλαμβάνει κείμενο με ερωτήσεις, παράλληλα κείμενα, χρήσιμα για σύντομες ασκήσεις συγκριτικής ανάγνωσης, λεξιλογικά και ετυμολογικά φαινόμενα, καθώς και σημαντικά κεφάλαια γραμματικής ή συντακτικού. Φανταστείτε σε όλα αυτά να προστεθεί ως στόχος του μαθήματος η εξοικείωση των μαθητών με την ελληνική σκέψη και τον πολιτισμό. Ένα απλό παράδειγμα: η συντακτική λειτουργία της μετοχής και τα διάφορα είδη ονοματικής ή επιρρηματικής μετοχής προβλέπεται να διδαχθούν μέσα σε μια διδακτική ώρα!

Θα κλείσουμε με κάποια παρατήρηση σχετικά με αυτήν την πολυσυζητημένη **διαθεματική προσέγγιση**. Πιστεύουμε ότι οι διαθεματικές εργασίες είναι μια άλλη θετική διάσταση του βιβλίου, καθώς δίνουν τη δυνατότητα να αντληθούν οι μαθητές με ποιον τρόπο όλα τα μαθήματα διαπλέκονται μεταξύ τους, εξυπηρετώντας ένα και μοναδικό σκοπό, αυτόν της ευχάριστης και περιεκτικής μάθησης. Επιπλέον, δίνουν τη δυνατότητα αλλαγής ακόμη και της διάταξης της ίδιας της «τάξης», αφού οι μαθητές, προκειμένου να επιδοθούν καλύτερα στην υλοποίησή τους, οργανώνονται σε ομάδες. Ανατρέπεται, ως εκ τούτου, η λεγόμενη «μετωπική διδασκαλία», και ίσως, ελαφρώς και η «τάξη» της τάξης. Η διαθεματική προσέγγιση, που όντως είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα, δεν μπορεί ωστόσο να αξιοποιηθεί με την προσθήκη απλά κάποιων διαθεματικών εργασιών στις επιμέρους διδακτικές ενότητες των διαφόρων γνωστικών αντικειμένων. Προϋποθέτει οπωσδήποτε συνεργασία διδασκόντων διαφορετικών ειδικοτήτων, επαρκή σχολική βιβλιοθήκη, αναθεώρηση μάλλον του αρολογίου προγράμματος, σχετικό υλικό για το διδάσκοντα και πολλά άλλα, που νομίζουμε δεν υπάρχουν προς το παρόν τουλάχιστον. Φοβούμαστε, λοιπόν, ότι η διαθεματική αυτή προσέγγιση θα φορτίσει περισσότερο τον ήδη πιεσμένο από το σχολικό πρόγραμμα μαθητή, αν ο διδάσκων του μαθήματος απλά και μόνο δίνει ως εργασία για το σπίτι τις διαθεματικές δραστηριότητες.

10. Επίλογος

Κλείνουμε με την ευχή η δοκιμασία του εγχειριδίου αυτού στην τάξη να ενεργοποιήσει ιθύνοντες της εκπαίδευσης και διδάσκοντες προς την κατεύθυνση της

γόνιμης ανταλλαγής απόψεων, ώστε να εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις πραγμάτωσης των επιδιωκόμενων σκοπών και στόχων. Φυσικά χρειάζεται χρόνος για να κρίνει κανείς ένα βιβλίο στην πράξη. Και, βέβαια, πρέπει να εκλείπει και η πολεμική διάθεση. Τα βιβλία πρέπει συχνά να αλλάζουν. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να ανανεώνουν τις μεθόδους, την ύλη, τους στόχους τους. Όμως χρειάζονται σεμινάρια. Υποδειγματικές διδασκαλίες μέσα σε τάξεις και όχι απλές θεωρητικές υποδείξεις. Ωστόσο, ως καθηγητές-λειτουργοί, βρίσκουμε πάντα τους δυνατούς εκείνους τρόπους, που καθένας από εμάς διαθέτει και που προέρχονται, κυρίως, από την αγάπη μας για τα «παιδιά μας», για να μεταδώσουμε τη γνώση και τη μάθηση στους νεότερους. Και όπως αναφέρει ο αείμνηστος καθηγητής Φ. Κακριδής «με τα χρόνια το έχουμε καταλάβει, ότι στο επίπεδο του βίου πρακτικού το μόνο που μπορούμε να προσμένουμε για την εκπαίδευση είναι να ξημερώνει το κάθε αύριο λίγο καλύτερο, ή τουλάχιστον όχι χειρότερο από το σήμερα».

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αρχαία Ελληνική Γλώσσα – Α΄ Γυμνασίου, Βιβλίο Εκπαιδευτικού, Ο.Ε.Δ.Β. 2006.
Αρχαία Ελληνική Γλώσσα – Α΄ Γυμνασίου, Ο.Ε.Δ.Β. 2005.
Αρχαία Ελληνική Γλώσσα – Α΄ Γυμνασίου, Ο.Ε.Δ.Β. 2006.
Κακριδής Φ., «Αρχαία Ελληνική Ρητορεία και Ρητορική στη Μέση Εκπαίδευση», Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων, *Σεμινάριο 12, ΗΔιδασκαλία των Φιλοσοφικών και Ρητορικών Κειμένων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*, Αθήνα Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1939, σσ. 103-109.
Κυριαζόπουλος Χ., «Η ευθύνη των φιολόγων για την αναβάθμιση της διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών», *Εκπαιδευτικοί Ορίζοντες 1* (Μάρτιος 2007), σσ. 7-18.
Σακκαδάκη Κ. – Χατζηαστερίου Α., «Διδάσκοντας για πρώτη χρονιά το βιβλίο της Νεοελληνικής Γλώσσας Α΄ Γυμνασίου», *Εκπαιδευτικοί προβληματισμοί 13* (Μάιος 2007), σσ. 21-23.
Σπυρόπουλος Η., *Τα Αρχαία Ελληνικά στο Γυμνάσιο και το Λύκειο*, Αθήνα 1980.
Υπουργική απόφαση 74669/Γ2/21-7-2006 με θέμα : Διδασκαλία του μαθήματος «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα» Ημερησίου και Εσπερινού Γυμνασίου.
Χατζημυζήλ Κ., «Η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών από το πρωτότυπο στο Γυμνάσιο, προβλήματα διδασκαλίας – προτάσεις», *Εκπαιδευτικοί Ορίζοντες 1* (Μάρτιος 2007), σσ. 27-31.
Ψυχogiώ Ε., «Η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στο Γυμνάσιο», *Εκπαιδευτικοί προβληματισμοί 13* (Μάιος 2007), σσ. 28-21.